

אגיש מקע ווארט

גליון קמ"ח פרשת ויגש ד' טבת תשע"ב

אגדה ובקיאות

"בי אזני ידבר נא עבדך דבר באזני אזני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה" (מ"ד י"ח)

ב'מעינה של תורה' מביא מפי השמועה, שלכאורה מיותרות כאן המילים 'בי', 'נא', וכן ה'כ' של 'כפרעה'; וגם - מדוע אמר הכתוב 'ואל יחר אפך', היה צריך לומר 'ולא יחר אפך'? אלא, רמז יש בכך למה שמובא בספרים, שכל הרוצה להינצל מן הכעס, יאמר את הפסוק (תהלים פרק קיט, ט) 'במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך'. יהודה ביקש הרי להינצל מכעסו של יוסף, ולכן אמר גם הוא את הפסוק הזה, שראשי תיבותיו הן מהמילים: 'בי', 'נא', 'אל', 'כ' - במה יזכה נער את ארחו לשמור כדברך... (ברכי נפשי)

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף" (מה, ג)

במשך כל הזמן מאז באו בפעם הראשונה למצרים לשבור בר, ויוסף התנכר אליהם וידבר אתם קשות וחשדם במרגלים, שאלו איש לאחיו קושיות הרבה, מה זה ועל מה זה, חפשו עצות והאשימו איש את אחיו. וכן בפעם השני' תמחו ושאלו, מה זה עשה א' לנו? עד ששמעו מפי אחיהם את שתי המילים הללו "אני יוסף" ומיד סרו הקושיות, התמיהות והספקות, והענין נתברר להם כל הצורך.

כן כאשר ישמע העולם את שתי המילים "אני ד'" יתרוצו כל הקושיות והתמיהות על הנהגת העולם, שהוא לכאורה לפלא בעינינו עד עתה, יתבררו ויתחורו כל הענינים וראו כל בשר יחדו, כי יד ד' עשתה הכל לטובתו.

(חפץ חיים על התורה)

"גשו נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אשר מרתם אותי מצרימה" (מה, ד)

לכאורה הדברים סותרים מיניה וביה, שכן רש"י מביא את דברי המדרש שהסיבה שיוסף נגלה אליהם היה במטרה לנחמם, כשראה שהם נכלמים ועצובים ולכן דיבר איתם בלשון רכה ותחנונים. א"כ מה מקום לומר להם: "אשר מרתם אותי"? לכאורה אם רוצה לנחמם היה לו לומר להם רק: "אני יוסף"?

אלא, ביאר הגה"צ רבי זיידל אפשטיין זצ"ל מנהל רוחני ישיבת תורה אור שיוסף אמר מילים אלו משום שבלבו קינן תמיד הכרת טובה עצומה אליהם, שכן למרות שהשליכוהו לבור ומכרוהו לישמעאלים מה שנראה היה בשעתו, הדבר הנורא מכל, אולם בסופו של דבר היתה מונחת גם בזה הצלה גדולה, שהיא זאת

שהיתה להם להצלה ולישע, ושעל ידה הגיע למלוכה ואיך הגיע לזה רק בזכות המכירה, משום כך הגיע למה שהגיע. הדברים מדויקים במילים: "ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו", מהו "לכל"? אלא העובדה שלא יכול היה להתאפק היה בגינם ולא בגינו.

כיוצא בזה, ביאר את הגמ' (תענית כא.) על נחום איש גמזו שנשלח לרצות את הקיסר ושלחו עמו תיבה מלאה אבנים טובות ומרגליות. בדרך לן במלון אחד. בלילה קמו בעלי המלון, רוקנו את התיבה ומלואוהו בחול. כשהבחין נחום איש גמזו בכך, אמר: גם זו לטובה. כשהגיע למלך ואמר שהביא לו מתנה פתחו וראו שהביא עפר ורצו להורגו על הזלזול במלך, עד שבא אליהו הנביא כשהוא נראה כאחד מעבדי המלך, ואמר שייתכן שהעפר הוא מהעפר שזקנם אברהם אבינו זרק על אויביו במלחמה ונעשה חיצים. הם אכן בדקו את הדבר על אויביהם, והתברר שאכן כך הוא שהעפר נעשה לחיצים. וכבדוהו כבוד גדול וגם הכניסוהו לאוצרות המלך שיקח מהם. מספרת הגמרא שכששב התאכסן שוב באותו מלון ושאלוהו בעלי המלון, מדוע עשו לו כבוד גדול וסיפר להם את כל הסיפור, הם הזדרזו להרוס את ביתם והביאו את העפר למלך וכשהתברר שהעפר הוא עפר רגיל הרגו אותם.

לכאורה צריך ביאור, מדוע שב נחום איש גמזו והתאכסן באותו מלון, כאשר הוא יודע מנסיון לאיזה מעללים מסוגלים בעליו? אלא ששב דוקא לשם, משום שלמרות שידע שצריך להזהר מהם, בכל אופן קיננו בלבו רגשי הכרת הטוב לבעלי המלון שלמעשה על ידם התגלגל "בזכותם" שזכה בכל מה שזכה. (לעבדו בלבב שלם)

"ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך" (מה, יד)

עין פירש"י ז"ל שבכו על חורבן שני מקדשות ועל משכן שילה שסופו להחרב עיי"ש, ונראה לומר דעד עכשיו דהיו נוהגים כדין אבלים ר"ל, לא שרתה השכינה עליהם כ"כ, אבל כעת דהיו בשמחה, כיון שנתועדו זה לזה, שרתה עליהם השכינה, וחזרה עליהם רוח"ק, ואז היו רואים מה שראו.

(מהרי"ל דיסקין)

"ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי" (מה, כו)

ב'אור החיים' על פסוקנו, מתעכב על השאלה המאוד קשה, כיצד זה שלא השתדל יוסף להודיע ליעקב על גדולתו במצרים, כדי לשמחו ולהרגישו לאחר כל שנות הסבל שעברו עליו מאז היעלמותו של הבן יקיר שלו?

יוסף, עדי כדי ש'חש על כבוד האחים מלביישם, וכו', ולכן גם לאחר שעלה לגדולה לא שלח להודיע לאביו את האמת.
(אזה"ח הקדוש)

"ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו" (מ, כט)

"וירא אליו- יוסף נראה אל אביו" (רש"י)

מה הוסיף רש"י באומרו שיוסף נראה אל אביו? ביאר הגאון רבי נפתלי טרופ זצ"ל ראש ישיבת ראדין שכוונת רש"י שאף על פי שיוסף לא ראה את אביו עשרים ושתים שנה, ובודאי היה משתוקק מאד לראותו, למרות זאת קיים מצות כיבוד אב מילאה כל כך לבו, שכל כוונתו בשעה זו היתה רק ש"הוא" יהא נראה אל אביו. כלומר שאביו יראהו ולא שהוא יראה את אביו. הוסיף על כך הגה"צ רבי יצחק קופלמן זצ"ל ראש ישיבת לוצרן שלכאורה יש להקשות, כאשר יעקב נפגש עם יוסף מבוואר בחז"ל שיעקב קרא קריאת שמע, ומבארים שהיות והיה בשמחה עצומה שנפגש עם בנו ביטא בקריאת שמע את אהבתו הגדולה לבוראו. ולכאורה למה יוסף לא קרא גם הוא קריאת שמע, הלא גם עבורו היה זה הזמן היפה ביותר שלו ולמה הוא, לא הקדישו לשמים? אמנם, לפי ביאור הגרנ"ט מובן היטב, שהיות שיוסף נראה אל אביו כלומר שלא חשב לרגע על הנאת עצמו ורק חשב על שמחתו של יעקב אביו על כן לא היה כאן מקום לקריאת שמע.

(הגרנ"ט)

"אבין ואחין באו אליך" (מז, ה)

הקושיא עצומה, מה בא פרעה לחדש ליוסף, וכי אינו יודע שבאו? אלא, ביאר הגה"צ ר' אליעזר לאפיאן זצ"ל ראש ישיבת תורת אמת בלונדון שפרעה היה סבור שאם אחי יוסף ואביו מגיעים להתגורר במצרים, בודאי ירצו להשתלב במשרות ממלכתיות במצרים שהרי אח להם בבית המלך, ומה יותר טבעי שישגי להם

והן אמת, אומר ה'אור החיים', שבימי עבודתו נוכל לתרץ ולומר שיוסף עשה את כל המאמצים, אבל לא הצליח; אבל לאחר שעלה לגדולה, למה לא כתב אגרת לאביו להפיג צערו, וכלשון האור החיים: 'כי יודע היה יוסף גודל הפלגת חיבת יעקב בו, ויתאבל עליו ימים רבים, ולמה לא שלח לבשרו?'

הקושיא מתעצמת בעיקר 'על ימי הרעב שהיו האחים עוברים ושבים מארץ מצרים לארץ כנען, ולא חש על צערו; ועוד, מי התיר לו אחר שבאו אחיו להאריך לו ימי צרה שלא להודיעו תיכף ומיד?'

ובודאי שמצד ההשגחה היו לכך עניינים רבים, כמו לשלם ליעקב על כ"ב השנים שלא שימש את אביו, ולכן היה גם הוא בצער כ"ב שנים, וגם למספר רד"ו שיהיו במצרים, וגם כדי שיעקב יירד בכבוד גדול, מה שלא היה קורה אם היה יורד קודם, ועניינים נוספים.

אבל מתקשה האור החיים, צריך להסביר את טעמו של יוסף בעצמו, כיצד הוא עשה זאת לאביו? ומיישב האזה"ח את השאלה בדרך זו:

'ונראה כי טעמו של יוסף טעם לשבח, והוא, כי מעת ירידתו למצרים עד עת בוא דברו יתברך, והוציאו מבית האסורים למלך, אין סיפק בידו להודיע לאביו, ואפילו שיונח שהיה סיפק בידו, חש על נפשו שידעו אחיו בדבר, ולצד בוששתם וכלימתם מאביהם ימסרו עצמם עליו לאבדו מן העולם, לבל תגיע להם בוששת מאביהם, וגם אפשר כי יקללם וימותו כולם, ומצד זה יבקשו לקעקעו מהעולם. לזה חש על נפשו שידעו אחיו בדבר, וימנע מבא בדמי נפשו.

'ואחר צאתו ממאסר, ונעשה שר וגדול, והלכה לה חששא ראשונה, אף על פי כן נמנע מהודיע לאביו, והוא על דרך אמרם ז"ל מוטב שיפיל אדם עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו וחש על כבוד האחים מלבישם לפני יעקב ויצחק וכל זרע יעקב, וסבל שישאר אביו בצערו מלביישם; ועוד, אף כי אחר שעלה לגדולה חשב שיוסיף בלבם מיחוד ההשטמה ממנו, ויתיעצו עליו לעקרו מהעולם.'

ראו נא גם ראו אלו מחשבות של אצילות מקננות במוחו של

בעומק הפרשה

ריתחא דאורייתא

"ויפל על צואריו" (מו, כט)

העוסק כבר בכבוד אב הוא זה בכלל עוסק במצוה פטור מן המצוה, וכ"ה ברמ"א (יו"ד ר"מ) וכשהלך יוסף לקראת אביו כבר התחיל במצוה ולהכי לא הפסיק המצוה בשביל ק"ש. (ברכת פרי)

ולענין העוסק במצוה שבין אדם לחברו אי נאמר בה דין עוסק במצוה עי' מ"ש רבנו ראש הישיבה באילת השחר (ב"ק נ"ו: ועי' בחי' מרן רי"ז הלוי אי כבוד אב הוא מצות בין אדם לחבירו בריש הל' ת"ת ודו"ק).

(פירושים משלחן גבוה)

וברש"י דיעקב קרא ק"ש, וביאר בשפתי חכמים דיוסף לא קרא ק"ש לפי שהיה עסוק במצוה של כבוד אב.

וצ"ע דבקדושין (ל"ב) אבא אומר השקני מים, ובהאי שעתא רמיא עליה מצוה אחרינא אמרינן דמניח כבוד אביו ועושה את המצוה שאתה ואבין חייבים בכבוד המקום וכ"ה בשו"ע (ס' ר"מ) דאין נדחה מצוה אחרת מפני כבוד אב וא"כ אמאי לא קרא ק"ש?

תשובה:

עי' בר"ן קדושין דהדין דמניח כבוד אביו ועוסק במצוה כ"ז שלא התחיל דשניהם לפניו והספק במה יתחיל להתעסק אבל

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

שאלה: כתב במשנ"ב סימן מ"ז ס"ק י' שעל האב והאם להתפלל תמיד על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מדות, [ולכא' גם על הבנות שייך התפלה שיהיו צדקניות ובעלי מדות טובות]. אמנם האם הכוונה רק על בניהם הקטנים אשר עליהם החיוב לחונכם, או גם כשהם גדולים וכבר נשואים.

תשובה: טוב להתפלל תמיד.

שאלה: האם מותר לבקש רחמים עבור אביו חילוני (המכבד את הדת), שיושפע לו ריוח בפרנסתו. תשובה: יתפלל שיחזור בתשובה.

ביאר רבינו שליט"א דלא נתכוין לומר שאסור להתפלל על זה, ומיהו למה יתפלל על דבר זה, הא עלול לעשות עבירות בכספו, אלא יתפלל שיחזור בתשובה. עכ"ד. (ועיין ברכות דף י' ע"א ותענית כ"ג ע"ב בענין תפלה על רשעים שישובו בתשובה, דכתיב יתמו חטאים ולא חוטאים).

(דעת נוטה)

יודע שצעד זה מקומם עליו את כל מצרים.

מגלה לנו התורה עד כמה שייך שאדם יכבש את מידותיו ויעשה כל טעמי שבעולם לעקור מלבו כל בדל של נטירה ואדרבה, ישתדל להיטיב בתכלית ההטבה בכל אפשרות שרק ביכולתו להיטיב עם זה שהרע לו.

(לתתך עליון - מעובד ע"פ כת"י שטרם נתפרסם)

"ויאמר פרעה אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה" (מז, כג)

יש להבין קצת מה ראה יוסף על כך לשעבד את כל עם מצרים לפרעה, עד כדי כך שאף יהיו עבדים לפרעה, ובמה שהעביר את העם מאדמתם איכא טעמא בדבר כדפרש"י (כ"א) כדי שלא יראו אחיו כגרים במצרים, וא"כ אף הכא טעמא בעי למה הוצרך לעשותם עבדים לפרעה.

ונראה דהרי איתא בסנהדרין (צ"א). שבאו המצרים להתדין עם ישראל שלקחו את ממונם בצאתם ממצרים, והשיבו להם שישלמו תחילה לישראל כל שכר העבודה שעבדו בהן בפרך, ולכן בדין מגיע להם ממון של מצרים כתשלום עבור עבודתם, ולכאורה יקשה הלא נטילת ממון מצרים היתה מהעם, ואילו השכר העבודה הרי הגיע להם מפרעה, וא"כ מה תשובה היא זו לחייב את עם מצרים בחיובי פרעה.

אמנם י"ל דזהו גופא טעם הדבר לכך שיוסף הקנה את כל העם לפרעה, דע"ז נמצא דהממון שנטלו מעם מצרים ה"ז ממון פרעה, דמה שקנה עבד קנה רבו, ושפיר נטלוהו ישראל כדינא כמבואר בגמ' הנ"ל. (שו"ר שכ"כ במשך חכמה).

(משאת המלך)

משרות ממלכיות. אולם ברגע ששמע מהם להפתעתו שהם בכלל רועי צאן וכל שאיפתם היא להתגורר בגושן ולא בעיר הבירה, הבין שאין בדעתם להשתלב בעבודת הממלכה, לכן אמר לו בפליאה: "אביך ואחיך באו אליך" - הם באו אליך, ואין בדעתם להשתלב במלכות מצרים.

מכאן עד כמה נזהרו אבותינו גם כשהגיעו לקרבת המלכות שלא תושרש בתוכם חלילה, שום שייכות לגויים ונימוסיהם. כך הם בנו לצאצאיהם יסוד איתן להשאר דבוקים באמונת אומן בצור מחצבתם ולא להיות מושפעים מטומאת הגויים.

(עיני הגדה)

"רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת

פרעה ואכלו את חקם" ... (מז, כב)

"לחוד ארעה דכומרניא לא זבן מן בגלל דחמון ליה זכותא בזמן דבעא רבוניה למקטלא ושיזבוהי מן דין קטול..." (יונתן)

יוסף מוכר לכל אנשי מצרים וכנען תבואה. את הכסף שנכנס מהמכירה הוא מכניס לגנזי המלוכה. לאחר מכן תם הכסף של המצריים והם מבקשים מיוסף שיפרנס אותם שאם לא כן הם ימותו לעיניו. הסברא נותנת שבמצב כלכלי כזה המדינה תחלק לנזקקים אוכל מינימלי חינום. יוסף לא נוהג כך, הוא מבקש את מקניהם כתשלום לאוכל, צעד זה נראה אכזרי ובוודאי עורר כעס רב מצידם. הרי למדינה יש תבואה וממון בשפע, ולמה אנו נדרשים לתת את שארית פרנסתנו למדינה. אבל בליט ברירה הם מסכימים. גם כשנגמר המקנה הם מציעים לקחת את אדמתם עבור האוכל, יוסף נענה וקונה הכל. כל מקנה ואדמות המדינה שייכים למדינה העשירה בלאו הכי.

לפתע, גזירה חדשה: יוסף מחליט להראות את כח ממשלתו ומעביר את כל תושבי המדינה מקצה לקצה, רק למי שהוא מכיר לו טובה הוא מיקל, ולכן בכהנים לא פגע כמבואר בתרגום יונתן. צעד זה בוודאי מקומם נגדו את כל תושבי המדינה.

מה מלמדת אותנו התורה בכל זה?

היה הגה"צ רבי זיידל אפשטיין זצ"ל מנהל רוחני ישיבת תורה אור מביא את דברי הגמ' (חולין ס). "להודיעך שבחו של יוסף שנתכוין להסיר חרפה מאחיו, שיהיו קורים אותם גולים". מבהיל הרעיון למתבונן, האחים רדפו את יוסף בשנות ילדותו, זרקוהו לבור מלא נחשים, מכרוהו לישמעאלים, בעקות זה התנתק מאביו אוהבו אצלו למד תורה, נכנס לבית פוטיפר, הושלך לכלא וישב שם שנים רבות. עתה אחיו מתגלים אליו, לא רק שאינו כועס עליהם, אלא גם מקבלם בסבר פנים יפות, מרגיע אותם שלא הם ששלחוהו למצרים, מכלכל אותם, דואג להם לעיר מגורים מיוחדת. לכאורה היא בעבודת המידות.

אולם פה רואים מדרגה גבוהה יותר.

משהו קטן יש שקצת מצער את אחיו. בהיותם תושבים חדשים במצרים הם נקראים גולים, הם לא נחשבים תושבים מקומיים אלא עולים חדשים, שבאו לכאן מארץ כנען בעקבות הרעב. מה הנפקא מינה בכך שקוראים להם כך, הלא בפועל הוא הממונה על אוצרות המלך ולא חסר להם כלום, אעפ"כ ישנה איזה הרגשה של אי נעימות, לכן הוא גורם שמדינה שלמה תרגיש גולה, שימכרו אדמתם ומקניהם ויגמר הכסף וישלטו אט אט וירגישו בעצמם גולים, כדי שלא תהיה לאחיו אי נעימות קטנה זו. ולמרות שהוא

בין שבילי המוסר

"ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף וגו' ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו" (מה, ג)

אבא כהן ברדלא אמר, אוי לנו מיום דין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף קטנן של שבטים היה, ולא יכלו אחיו לעמוד בפני תוכחתו, לכשיבא הקב"ה ויוכיח לכל אחד ואחד לפי מה שהוא, על אחת כמה וכמה (מד"ר צג, י)

צריך להבין, מהו כוונת הדברים "לפי מה שהוא", והרי פשוט הוא שהקב"ה דן את כל אחד לפי מה שהוא ולא כפי מה שחבירו! אלא ביאור הדברים הוא, שיש בחורים שמסתובבים בשיבות שנים על גבי שנים, ובעצם אינם אלא מסתובבים סביב עצמם... ואינם ממצים את עצמם כפי מה שיכולים באמת, למה? יש תירוצים רבים.

האחד אומר, ניסיתי פה ניסיתי שם, ולא הולך לי... מה לעשות "אין לי ראש"... וטענתו בפיו, שהנה כולם מסתופפים יחדיו בשיעור אצל הר"מ, הר"מ פותח בהוויות דאבי ורבא, זורק שאלה אל החלל, האוירה מתלהטת, יצחק העלוי משיב מלחמה שעה, יעקב העמקן מצליח להוביל את הציבור עם רעיון מחדש, ומעבר השני זורק לו משה יהודה השקדן והידען, ידיעה מחודשת משו"ת הרשב"א החדשים שזה עתה יצא לאור, וכבר הספיק לגמוע את כל הספר, ואילו אני יושב בפניתי, דמעה חמה מתגלגלת על לחיי כשאני מרגיש שלא רק שאינני מבין את המשא ומתן, אלא גם את גוף הסוגיא עדיין לא הבנתי, נו... תאמר לי מה אעשה?! ולכן אמרתי לנפשי ננסה קצת אולי לעבוד על "חסד".

וככה אט אט נהיה בין "המכערים" של הישיבה... אלא שלפתע פתאום בהיותו "מכער", נתגלה כשרונו ורב מרצו, היכן ששם ידו הכל הלך כראוי, וכמובן שאם לא לומדים גם "המידות" פורצים בכל עוזם, ובעת שאחד מעיר לו הערה על עסקנותו, מיד משיב לו מלחמה ובמנה גדושה... ותשובותיו החדות והקולחות נהיו לשם דבר בין חבריו, וזה עידן ועידנים שכח לו אותו יקיר את לבטי נפשו ואת תלונותיו, "שאינ לי ראש" זהו זה!

וכשיבא לעולם האמת ויטען לא היה לי ראש, ישאלוהו מתוכו עצמו, "לפי מה שהוא" היכן שרצית כן היה לך ראש?! או... או... ועוד איזה ראש... כל התשובות הקולחות מאין הם! אלא מאי? הרצון! רצון הלב הוא הקובע, משום שמה שאדם באמת רוצה, שם יש לו כבר ראש כדבעי!

ולמה חשב לעצמו שאין לו ראש? כי לא בחן את עצמו "לפי מה שהוא" אלא לפי מה שחבירו! הביט אנה ואנה על משה יהודה השקדן, ועל יצחק העלוי, ורצה להיות כמוהם, ומשראה שאינו יכול להתמודד "כמותם", ואינו יכול להתחקות אחריהם, סב לו על צירו והלך להתעסק במה שמצא, דבר שיוכל להתבלט בו.

ואבי מורי זצ"ל פירש מאמר חז"ל תמוה, שלושה הקב"ה בוכה עליהם בכל יום, מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ומי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק (חגיגה ה) והדבר תמוה, כי מובן הוא, שזה שיוכל לעסוק בתורה ואינו עוסק, הקב"ה בוכה עליו בכל יום, אבל זה שאי אפשר לו לעסוק בתוכה ואעפ"כ

עוסק, הלא הקב"ה היה צריך להשתבח ולשמוח בו כל יום, ועל מה הקב"ה בוכה עליו?

וכך פירש, שלא מדובר כאן באחד שלומד והשני שאינו לומד, אלא ששניהם בודאי לומדים, אלא שיש מי "שעוסק" ויש מי שאינו "עוסק", כלומר: עוסק בתורה מלשון עסק, והיינו, שיש לך אדם שמוחו ראוי לעסוק בתורה, לעיין ולחדש, לבנות ולפרוך, לשאול ולישב, ובעצלותו אומר לנפשו, "לי מתאים ללמוד בקיאות"... וכך מבלה את כשרונותיו והולך לטמיון.

ויש אדם בדיקו ההיפך, ראשו לא תואם להתחיל מיד בעיון מעמיק וכו', ולפי כשרונותיו מתאים יותר להשיג את התורה דרך ידיעות רבות, להיות בקי היטב בהרבה מסכתות בש"ס, וגם לקנות עד כמה שידו מגעת ממה שלומדים בעיון בישיבה, ועי"כ לבסוף יוכל אח"כ להתעמק, אלא שיש לו רצונות להיות כמו חבריו, ולכן מסתכל על חבריו "הלמדן" ומנסה לחקותו, ובאמת עתה הוא עסוק בתורה, אבל אינו רואה ברכה בעמלו! כי הוא רק מנסה לחקות את חבריו "הלמדן", והוא עוד אינו ראוי ומוכשר לכך, ועל שניהם הקב"ה בוכה בכל יום כאחד, ושניהם טעו באותה טעות, שלא הלך כל אחד ואחד "לפי מה שהוא" אלא לפי מה שחבירו! כלל הדברים, בעולם האמת אין תירוצים, כל אחד נתבע לפי מה שהוא, ועי"ז יתן את "הדין", ואף "התוכחה" תהיה לפי מה שהוא, כלומר: מתוך מעשיו עצמם יוכח שקרו הגדול, וכבר נתבאר דבר זה בתנדב"א (זוטא פי"ב) שאמר אליהו לאותו דיג, למה אינך עוסק בתורה, ענה לו הדיג, שאין לו מוח בקדקדו להבין את התורה, אמר לו אליהו, באותו מוח שאתה מבין איך לדוג את הדגים, גם תבין את התורה.

וזכורני בעת שכיחתי כמשגיח, היה בחור שטען כל הזמן, ב"ה יש לי ראש די טוב, אבל מה אעשה "שאינני יכול לשבת"... אינני מסוגל לשבת רצוף משך כמה שעות וללמוד בשקידה, מה אוכל לעשות, אני מוכרח לקפוץ ולצאת רגע לשאוף אויר להתרענן, וכמובן סגריה... אמרתי לו, שכשיבא לעולם האמת! יראו לו על המסך את שנות חייו, והנה רואים אותו בלילות "נתקע" עם איזה ספר בדיות, ובהתענינות כה רבה, עד שלא מבחין שעובר עליו רוב הלילה ללא תנועה, ללא שאיפת אויר באמצע ללא סגריה... ואינו מתעייף כלל, בשקידה עצומה מוצא את עצמו לפנות בוקר כשהוא כבר בדף האחרון, ומה יענה על זה?

וזכורני, בוקר אחד נתעורר אצלי שאלה קשה, והיה זה לאחר שגמרתי את תפילת ותיקין כמנהגי, אמרתי בליבי אכנס להרב מטשבין זצ"ל ואפרוש בפניו את השאלה, והוא היה בערוב ימיו וחששתי שמא ישן הוא, ודפקתי על הדלת קלושות, והגאון זצ"ל השיב מבפנים שאפשר להיכנס, כשנכנסתי ראיתי שולחן מלא ספרים והוא שוקע בים התלמוד, פרשתי לפניו את שאלתי וענה לי מה שענה, משנפנתי ללכת פנה אלי הרב זצ"ל בנימת הערה, נכון ר' שלום, היה לכם שאלה בהלכה, אבל למה אתם באים כל כך מאוחר בלילה? והרב נדהם לשמוע שאני כבר לאחר תפילת שחרית, והוא הרגיש שכבר עבר עליו כל הלילה החטף! כן, כן, כן זה נראה, הוא עמל בתורה - ואינו מרגיש שעבר עליו כל הלילה, והוא קורא בספר בדיות- ואינו מרגיש שעבר עליו הלילה.

(לב שלום)